

Barcelona 24 Maig 1954

Dr. Enric Sabater

President de l'Orfeó Badaloní
Badalona

Honorable senyor i amic: Encara que
amb un xic de retard, tinc el gust de complau-
re la seva petició d'enviar-los unes lletres,
per a si ^{ells} creuen dignes i interessants, oigüin
publicades en el seu butlletí mensual tal com
és el seu desig.

Com veurà, en elles no hi ha més que un
gran amor als orfeons i una passió amorosa
a la nostra cançó.

No puc fer el musicòleg, ni el savi, per-
què no sóc cap d'aquestes coses, però si que
crec hi trobarà una gran sinceritat i un
amor encès per la nostra cultura musical.

Si creu que el meu escrit és aprofitable
pot disposar-ne com vulgui, amb la prome-
ssa que en vindran d'altres, sobre anècdotes
dels poetes i músics que han estat en contac-
te directe amb mi, i que no cal dir-li que
en tinc un sarró ple. ^{de els meus escrits} En el cas que no els
plagüés ~~el meu escrit~~ podem ~~trobar~~ llençar-
lo a la "paperera" que jo no m'hi he d'ofendre
amb una abraçada a tota la família orfeònica
^{volem del tot.} sap pot disposar com

~~Les cançons i els cantaires~~
~~La veu cantant~~

~~El cantaire i el cantant~~
~~Catalunya~~

La Cançó i el cantaire

a l'orfeó Badaloní
I

L'Orfeonista

Catalunya ha estat i és un plaer de cantaires.

No parlo dels que cantem. Vull referir-me als creadors.

En primer lloc "El poble".

El poble és etern per aquesta raó que és filla de la seva intuïció i naturalesa.

Ningú com el poble no sabia desprendre's de tota vulgaritat i assimilar la cosa pura amb tant d'encert com ho fa ell.

Ningú no crea com ell, - el cançoner català ens ho diu prou -, i com ell, els fills il·lustres d'aquest poble; els: Clavé, Alió, Millet, Morera, Pujol... Perquè crec que el veritable cantaire no és el que canta, sinó, el que fa cantar. El creador de l'obra: el poble i els grans mestres

propagadors i apòstols de la nostra canço.²

Els qui cantem no som sinó uns instruments interpretatius. Són la matèria on l'esperit del mestre es manifesta i sense la qual no podria mai donar el fruit de les seves investigacions i la creació dels seus descobriments.

Els veritables cantaires, són els qui han recollit l'ànima del nostre poble i ja sia en glosses o en l'obra original han posat a la nostra disposició el fruit de la seva ànima perquè amb la nostra veu i amb el nostre temperament entusiasta, abundant, i amb la nostra intuïció artística la servissim i la fèssim estimar als nostres compatriotes fins a remaneir l'esperit fent-los conèixer totes les ~~manes~~ bel·leses vives i tota la seva valor poètica i musical.

I per això, el veritable cantaire, el mestre, se sent, tot seguit, amb la necessitat de crear un conjunt d'instruments humans

per fer possible l'interpretació de la seva obra i per raó natural neix l'Orfeo. Una de les obres més grans que ha aconseguit el geni del mestre líric.

S'avui ja en collim el fruit, que és: la superació del nostre esperit i l'esplai de la nostra ànima.

El nostre poble sempre ha sentit la necessitat de cantar; i canta i cantaria sempre a ple pulmó, perquè la cançó és en nosaltres ~~en tot moment~~ en tot moment: En el treball i en l'esplai.

I mentre canti, el nostre poble serà gran!

I on volem trobar un lloc millor pels nostres esplais, que en l'Orfeo!

Orfeo: una reunió tan familiar, tan cordial que és la perllongació de la nostra llar!

Orfeo vol dir: cultura; vol dir: treball!

El dolç treball que tant ha contribuït a la nostra formació espiritual i artística!

Com oblidar aquells moments felixos ⁴
de la col·laboració col·lectiva en un art tan
noble i elevat en el qual el nostre espe-
rit s'ha sentit més fort i més satisfet i
superat?

No cal sinó recordar com les nostres can-
çons ens han agermanat, professors i orfeonistes,
en el moment dolç de copsar, en l'estudi,
tota la bellesa i tot el seu esperit, per a
servir-les, després, al públic sempre ansiós
de nobles emocions. I aquest contacte
d'interprets amb el públic ens ha donat estímul
a nostre afany de superació i ha enfortit nos-
tra esperança, a voltes un xic decaïda.

Sempre que m'he trobat amb vosaltres i
amb tots els orfeonistes de la nostra terra,
m'he sentit com un germà més, en aquesta
gran família que formem tots els orfeonis-
tes de Catalunya.

Ja ho va dir el mestre Millet:

"La veu humana és l'instrument
musical per excel·lència. És l'únic que

"està en contacte amb l'ànima. És la servei-
 "ta directe de l'esperit. El cor s'escalfa, el
 "pit la fa vibrant, el cap s'eleva, la dolci-
 "fica; l'esperit dins casa seva obre fines-
 "tres per a rebre frescos dels camps, sole-
 "rades i balenades de primavera".

"La veu humana tractada en massa,
 "encara amb art, amb equilibri d'in-
 "tensitat en cada part coral, obté efectes
 "incomparables de vida, de calor, d'ex-
 "pressió que l'orquestra no podrà mai
 "imitar tot i tenint molts més recursos".

Voldria que els vostres cors, encara i per
 sempre, esteu² ben ple³s de les nostres cançons com
 l'història de la vostra ciutat és tota plena
 de vosaltres i del vostre entusiasme, per tot
 allò que representa cultura; que fa possi-
 ble l'exaltació de la cançó popular tan
 plena d'emoció i de tendreses.

Tots sabem el que representa per nosaltres
sentir-se ~~una~~ orfeonista de cor!

Orfeonista, en el sentit noble de la paraula,
vol dir: Cultura; vol dir: ànima sensible
i excolida; vol dir: Família, germanor,
amor; i vol dir: pàtria!

I per tot això, la vida m'ha ensen-
nyat que el títol d'honor més gran i que
amb més orgull pot ostentar l'home en la
nostra vida atzarosa i tan plena de vul-
garitats, és el d'orfeonista.

Gràcies a aquesta superació vostra i
gràcies a aquesta fraternitat tan dolça i
tan noble que us uneix, el nom del vostre
Orfeo' és ja l'orgull de la nostra terra,
perquè en aquesta llar colectiva és on
es crea l'home del demà que sabrà fer
viva la nostra personalitat un xic mal-
mesa i oblidada i el nom de Catalunya
recobrarà plenament l'amor i l'admira-
ció dels altres pobles; germans i estranys.

Déu fassi que no es refredi mai aquest entusiasme tan necessari per anar endavant i que no decaigui l'estímul que no farà més lleu el sacrifici constant, indispensable per a seguir amb peu segur el camí que heu emprés per a poder arribar a la fita cimera de la glòria.

II

La canço' ~~inbarbar~~ interpo- trassia.

Sempre he cregut que la canço' és tan antiga com l'home.

Orec que l'home abans de parlar devia cantar, perquè abans d'inventar-se l'idioma - una altra gran obra del poble i dels poetes - d'inventar-se les paraules - no la paraula que es obra de Déu - per a poder ~~no~~ entendre s'devien fer uns sons guturals i construir com una mena de melodies curtes amb què expressar els seus desigs i demanar allò que volien.

Però no ens embranquem esgratinyant la prehistòria, ni no ens volem perdre i anem directament al nostre lema: la canço'.

(Uns més, altres menys, tots els grans mestres l'han cultivada la canço'. I hem vist que és més difícil del que sembla aconseguir-la plenament.

Els grans mestres gran fan una gran obra orquestral, polifònica, tenen molt camp per córrer i tota la llibertat descriptiva i temàtica que volen, però en la canço' s'han de cenyir a l'ambient i a les imatges i als versos que els ha servit el poeta.

La primera de les belles arts és la poesia.

El poeta és el que capta i descobreix la bellesa de les coses i amb el ritme i la rima canta la naturalesa i fa que ens adonem dels secrets que poden fer-nos la vida agradable i que si no fos ell amb el seu esperit subtil, sensible i agut que ens les descobreix, i amb la seva manera bella de cantar-les que ens emociona, passariem pel costat d'imatges, de tonalitats

9

dolces o cantelludes sense adonar-nos-en, per-
què no sabriem copsar Totes aquelles bel·leses que
Déu posà en el món per al goig nostre.

I en la musicalitat rítmica i cadèn-
cia dels seus versos veiem com el poeta
cantava abans que el músic.

x x x

Eros, on vas
dins l'horitzó espès?
L'alba riu
amb rialla de foc
abans morada.
La blanca llum
fibla els sentits!

—

Eros, on vas
dins l'horitzó espès?
Orfe de llum
és viure en la mort!

—

Eros, resta amb mi.
Jo sóc l'infinit!
La llum dins la nit!

—

Veritat que la cadència d'aquests versos
 tenen en el fons una melodia que trisa per
 sortir?

El poeta, doncs, és qui inspira el músic
 i qui li dóna la idea melòdica ja mig feta.
 I una vegada aplanada la poesia i la
 melodia la cançó està creada.

La poesia és la gènesi de tota obra
 d'art i cap altra la necessita tant com la
 cançó.

La cançó és la expressió més pura de
 totes les manifestacions musicals. És l'expres-
 sió que surt de l'ànima. És la mateixa poe-
 sia i la poesia feta cançó és l'obra d'art que
 més tendrament, més profundament ha commo-
 gut el cor humà. Perquè les coses que surten de
 l'ànima no tenen cabuda més que en l'àn-
 ima mateixa.

La cançó és l'essència de la música;
 ni és l'esperit; ni és el perfum!

El que vull dir en parlar de la cançó és
 que l'interpret ha d'amarar-se l'esperit i del

perfum poètic de l'obra.

III

L'interpret

Cantar no vol dir cridar, baladrejar.

Cantar vol dir recitar amb música; vol dir expressar dintre una justa afinació i una disciplina rítmica les paraules que hom inspirat la melodia del músic.

Es pot cantar amb molta veu; com més facultats tingui el cantaire millor; i es pot cantar amb la veu justa, amb una expressió extenció justa també, però amb la sensibilitat i amb el talent que requereix interpretar la cançó.

La veu no és sinó l'instrument del qual el cantant es serveix per a donar al públic les seves interpretacions. La veu és un instrument com el violí, el clarinet, l'oboè, etc.

Ah, però, cantar és altra cosa.

Es l'unió dels sons i la paraula.

12

Què en farem d'un bon instrument, si no sabem tocar-lo? Si no coneixem ni sabem dominar el seu mecanisme?

L'instrumentista, què fa abans d'agafar l'instrument? Estudiar música, fer-se músic i després conèixer i dominar l'instrument.

Ah, però, amb això no hi ha prou encara! Cal després cultivar la seva sensibilitat, saber aprofundir en l'ànima de l'obra que ha d'interpretar i adquirir la formació artística que desperta el foc sagrat dels privilegiats: els artistes.

Quants cantants hem conegut amb aquesta preparació? Pocs, molts pocs.

Quants cantants hem conegut a qui Déu ha donat una bona veu, una gran veu i no han tingut cura de la seva formació intel·lectual, musical i artística? (Molts!)

Tins n'hi ha que no saben gens de música, que canten perquè tenen veu i ^{una gran} intuïció i triomfen davant del públic.

Són els dotats per Déu. Uns instrumentis-

tes; no cantants.

Hirba fins i tot cantants d'òpera, divos mundials, que saben la música justa per a lliure les seves facultats interpretant òperes italianes fàcils de melodia i senzilles d'orquestració que no els entrebanqui amb dissomànies, que vocalitzen a la perfecció, saben ^{de} comban respirar per a emetre una nota brillant, la més aguda, sense perill que se'ls trenqui, o els falli, però no saben res més.

No promouien clar perquè el públic els entengués la lletra, - en la part literària hi ha l'esperit, l'ambient, el diàleg, l'argument de l'obra -, no són justos d'afinació, no tenen una quadratura justa... No són cantants. Són privilegiats amb un instrument valuosíssim del qual es serveixen a mitges.

No canten! Tan vocalitzacions melòdiques amb una o dues vocals. No canten! Perquè cantar vol dir - ho repetirem - recitar amb música. La paraula no ~~no~~ pot perdre i mai

14

si volem que l'oient en capsi tot l'esperit
i tota la bellesa.

I veiem que aquesta mena de can-
tants dotats per Déu amb el do més gran
que clona als homes, quan amb tota fran-
quesa els diu en profit de la seva supera-
ció: - Fe' molt bona veu, vostè, però ha
d'estudiar. - Els contesten: - Què diu home,
si estudio sis hores cada dia! -

D'aprendre's les obres de memòria a
casa d'un repassador que es diu mestre
de cant i vocalitzar, sense to ni so, dues
hores cada dia fent mal de cap als veïns,
en diuen estudiar. No; estudiar és altra
cosa!

I així passa als cantants i no als instru-
mentistes perquè els primers s'adonen que
han d'aprendre de música quan se'ls
revela la veu i ja són uns homes de divuit
o vint anys, i són massa grans per apren-
dre de solfa.

En canvi als segons els ve' la vocació de petits i el qui vol ésser pianista, va a l'escola a l'edat d'aprendre de música; en l'infantesa.

Estem, doncs, d'acord, que hi ha dues menes de cantants: els dotats d'un bon instrument, que són els que generalment baladriescen i no canten, i els que, amb un instrument bucal menys privilegiat, saben vèncer amb talent les dificultats ~~del~~ mecanisme que la interpretació de l'obra els imposa; que vol dir: musicalitat, quadratura, ritme, afinació perfecta, clara dicció i el domini tècnic de la veu dintre les seves facultats.

No cal remarcar que a mi em plauen més i se preferix sempre els de poques facultats ^{que han cantat bé} que no pas els altres.

Quant als primers, sempre haureu sentit quan s'ha parlat d'ells amb admiració: - Xai, quina veu! - Però no en dubteu; és molt millor quan es diu: - Que bé que canta! -

Sense cap mena de dubte, quan l'instru-

ment ~~humil~~^{humil}, quan la veu en aquest cas, 16
passa a segon terme, és quan el cantant
és bo.

~~Assint, doncs, constantment~~

La gent, quan parla de les cançons, ~~en~~^{en}
diu cançonetes; no d'una manera despectiva, però
amb la manera de ~~dir-ho~~^{dir-ho} es veu que no li donen
el valor ni la importància que els sembla que té
el fragment d'una obra. Però jo puc assegurar que
és molt més difícil - artísticament parlant - inter-
pretar una canço popular que una gran ària.

L'ària, generalment, té més recursos de
defensa per al cantant. ~~La canço, generalment,~~
^{Gaiet} sempre una
ària ha estat escrita pensant en el lliuiment
d'una veu, d'unes facultats; i si el cantant
les posseeix se'n sortirà ^{fàcilment i} amb èxit.

Però la canço fou creada per ésser
dita amb l'estil i el caràcter propi. I dir
és el més difícil en l'art del bell cantar.
Un cantant, per bona que tingui la veu, mai
no pot ésser un bon intèrpret si no s'entén
el que diu.

Feint, doncs, com time, aquesta idea de com ha d'esser interpretada la canço, el cantant no cantarà mai prou bé, si abans no estudia profundament la poesia que l'ha inspirada, tant en el sentit analític com en el sentit declamatori.

Es a dir: cantar la igual com la recitariem sense música, amb la dicció clara i dominant-li el valor fonètic aprofitant totes les consonants que tant ajuden a l'emissió dels sons i que tant importants són en un idioma tant ric de matisos com ho és el nostre.

El primer dia que Enric Borràs em va sentir cantar "Canço de trapiners" de Sagarra va dir-me: - Perfecte Vendrell; si jo hagués de recitar aquesta poesia la diria igual que vos.

Miren els alemanys i els russos que com nosaltres tenen un idioma on les consonants són de tanta importància, si saben aprofitar-~~se~~ en i com sacrifiquen una mica la bellesa del color de la veu a la dicció.

No és que vulgui dir que la veu ha d'aban-

donar-se mai, no. La veu s'ha d'acordar sempre, perquè la veu és com un nen petit, que si el deixes de la mà, quan menys t'ho esperis et donarà un disgust.

El disgust en la veu, és que quan menys t'ho esperis i més confiat cantés, el ropall, el "pollastre" és present en el moment més delicat i et fassi deslluir tota la labor feta.

Mai no oblidaré les lligons i els consells del mestre ^{blau} Millet quan treballàvem en la nova formació.

- Si en cantar, - em deia - parles de la nit, una cosa fosca i misteriosa com és la nit, mai no ho has d'expressar amb una veu clara i blanca. La veu ha de tenir el color i el misteri de la nit, que en aquest cas, és la cosa expressada; el lloc de l'acció. Ara bé, si parlem d'una cosa clara, ja ho diu la paraula; la veu ha d'ésser clara. ~~Assí~~

Això és facilíssim parlant clar.

Què és fàcil d'entendre? Doncs això és el que no saben fer els cantants que no tenen els estudis musicals i literaris, estudis de

declamació i que no s'han preocupat ¹⁹
sinó de la veu.

I aquesta és la labor, la gran labor dels
Orfeons. Fer estimar, fer comprendre les nos-
tres cançons, esgraint-les ne el sentit psicològic
i musical fins a ~~traballar~~ copar-
ne l'esperit i l'ànima.

Volen dir-me Quina cosa més ^{perfecte} ~~bona~~ hi ha ^{en l'art musical} que un Orfeó
quan aconseguís la suma de les veus veus
i sap convertir-se en un orgue humà ben
net d'estudències? ~~indiferent~~ ^{indiferent} ~~paleta~~ ^{paleta} ~~de~~ ^{de} ~~cançons~~ ^{cançons}
~~quantitat~~ i de vulgaritat?

Emili Vendrell
Barcelona 22 Maig 1954.